

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

NIEUW KINDERRECHT IN NEDERLAND

I.

In het Nederlandse staatsblad H. 232, uitgegeven 8 Augustus 1947, is afgekondigd een wet waarbij het *burgerlijk kinderrecht* aan een vrij uitvoerige nieuwe regeling is onderworpen. De inwerkingstelling van deze wet zal nader bij koninklijk besluit worden vastgesteld, doch te verwachten valt dat binnenkort invoering zal geschieden.

Gezien de na de oorlog opnieuw gestimuleerde rechtstoenadering tussen België en Nederland zal ongetwijfeld voor deze wettelijke materie onder de Belgische rechtsgeleerden belangstelling rijzen, zodat er aanleiding bestaat een en ander omtrent de nieuwe wettelijke regeling in de kolommen van dit tijdschrift bekend te maken. Als er één ding zeker is dan is het wel dat men bij verdere rechtsontwikkeling in eigen land zijn voordeel kan doen met de ervaringen welke in een naburig land zijn opgedaan en aanleiding hebben gegeven tot nieuwe wettelijke regeling. Zo is het ook gesteld met het kinderrecht, dat onder het tegenwoordige licht beschouwd zulke geheel andere aspecten vertoont dan ruim een eeuw geleden.

In dit artikel zal getracht worden de ontwikkeling van het kinderrecht in Nederland en meer in het bijzonder de wettelijke neerslag daarvan gedurende de laatste halve eeuw op zodanige wijze uiteen te zetten dat ook bij hen die slechts de Belgische rechtstoestanden op dit gebied kennen begrip voor de Nederlandse rechtsontwikkeling in deze materie kan ontstaan.

II.

Zoals bekend mag worden verondersteld kreeg in Nederland de codificatie, belichaamd in eigen wetboeken, in 1838 haar beslag nadat te voren als gevolg van de Franse overheersing sedert het begin van de negentiende eeuw de Franse wetboeken van kracht waren. De invoering van eigen wetboeken betekende evenwel niet dat het Franse recht geheel terzijde werd gesteld; integendeel, de in 1838

ingevoerde wetboeken en wel in de eerste plaats het burgerlijk wetboek zijn op overwegend Franse grondslag opgetrokken en vertonen dientengevolge grote overeenstemming met de toentertijd in België geldende bepalingen. Wat het burgerlijk kinderrecht betreft, dit was nog geheel gebaseerd op de ouderlijke macht zoals de wetgever zich die in het begin van de vorige eeuw dacht, een opvatting die nog veel overeenstemming vertoonde met de Romeins-rechtelijke *patria potestas*, dus een vrijwel volledige zeggenschap over het kind dat geheel aan de ouderlijke macht was onderworpen. Met het belang van het kind werd eerst in de tweede plaats rekening gehouden en in het bijzonder ontbrak de mogelijkheid om in geval van misbruik van de ouderlijke macht tijdig maatregelen te treffen ter verzekering van een behoorlijke opvoeding van het kind. De mogelijkheid van ontzetting uit de ouderlijke macht (of voogdij) bestond nauwelijks; ontzetting kon alleen worden uitgesproken (door de *strafrechter*) als bijkomende straf indien de ouders zich aan misdrijf hadden schuldig gemaakt en deswege een strafrechtelijke vervolging hadden te ondergaan. Zij was dan bovendien nog van slechts tijdelijke aard en droeg meer het karakter van een straf voor de ouders dan van een maatregel in het belang van het kind en daardoor van de maatschappij.

De gewijzigde opvattingen hadden reeds in het eind van de vorige eeuw aanleiding gegeven om op nieuwe wettelijke voorschriften aan te dringen, doch eerst in 1901 kwam een ingrijpende wijziging tot stand bij de z.g. *kinderwetten* welke drie in getal waren. De eerste daarvan, de *burgerlijke kindernet* (wet van 12 Februari 1901 S. 62), gaf burgerrechtelijke voorschriften, gebaseerd op het inzicht dat de opvoeding van de jeugd niet alleen een gelegenheid der ouders en voogden is doch ook een maatschappelijk belang. Ontzetting uit de ouderlijke macht (door de *burgerlijke rechter*) werd op talrijke gronden zoals misbruik van macht, verwaarlozing van de ouderlijke verplichting tot opvoeding en onderhoud, enz. mogelijk gemaakt en daarmede

werd het instituut van ontheffing van de ouderlijke macht ingevoerd als een middel dat jegens ouders die voor hun taak niet berekend zijn kan worden te baat genomen in de plaats van de minder eervolle ontzetting. De burgerlijke kinderwet was voorts nog op een ander denkbeeld gebouwd en wel de meerdere gelijkstelling van de vrouw met de man: in de plaats van de vaderlijke macht kwam de ouderlijke macht, een naamsverwisseling evenwel die, zoals hieronder (sub V) zal blijken, niet veel materiële betekenis had. Naast de burgerlijke kinderwet werden tegelijkertijd nog twee andere wetten tot stand gebracht en wel de *strafrechtelijke kinderwet* (wet van 12 Februari 1901 S. 63) waarbij het strafstelsel en de strafrechtspleging ten aanzien van de jeugdige minderjarigen grondig werden herzien, en de z.g. *penitentiaire kinderwet* (wet van 12 Februari 1901 S. 64) waarbij de beginselen werden vastgelegd met betrekking tot tuchtcholen, rijksopvoedingsgestichten, enz.

De driedelige kinderwetgeving, welke eerst op 1 December 1905 werd ingevoerd, onderging opnieuw wijzigingen in de jaren 1909, 1921, 1929 en 1934. In 1921 werden ingevoerd de *ondertoezichtstelling* of *gezinsvoogdij* benevens de *kinderrechter*. Deze laatste is niet een afzonderlijk benoemde functionaris doch werd bij iedere rechtbank aangewezen uit de leden van het college. De gezinsvoogdij was bedoeld als een soort tussenfiguur en komt in aanmerking voor ouders en voogden die enerzijds wel in hun functie kunnen worden gehandhaafd en niet dus voor ontzetting in aanmerking komen doch die anderzijds bij de uitoefening van hun gezag steun nodig hebben welke dan bij de toepassing van de maatregel verleend wordt door de z.g. *gezinsvoogd*, wiens aanwijzingen de gezaguitoefenende ouder of voogd hoort op te volgen.

Door al de genoemde wijzigingen was het eerste boek van het burgerlijk wetboek, de sedes materiae van het kinderrecht, meer dan tweemaal zo uitgebreid geworden als het oorspronkelijk luidde, en op talrijke plaatsen waren tussenvoegingen aangebracht met gecompliceerde nummering (bijv. art. 374c ter 1). Deze tussenvoegingen hadden bovendien het eerste boek aanzienlijk aan helderheid en overzichtelijkheid doen inboeten. Daar kwamen nog bij veel herhalings- en verwijzingszinnen welke de lectuur van het eerste boek zeer bezwaarlijk maakten. De Belgische lezer overtuigde zich hiervan door kennis te nemen van de redactie van een van de in dit opzicht ergste artikelen (507):

« Indien de onder curatele gestelde personen » minderjarige kinderen heeft onder wie hij de » ouderlijke magt uitoefent, en de andere echt- » genoot van de ouderlijke magt is ontheven of » ontzet, niettegenstaande wettiging niet de ouder- » lijke magt heeft gekregen, krachtens art. 301 niet » met de uitoefening van de ouderlijke magt is » belast, of buiten de mogelijkheid is die magt uit » te oefenen, gelijk mede indien de onder curatele » gestelde persoon voogd is over zijne echte kin- » deren, is de curator van regtswege voogd over die » minderjarigen totdat de curatele is opgeheven, of » de andere der ouders, ingevolge de beschikking » bedoeld in de artikelen 261 en 285 de voogdij mogt

» hebben verkregen of zich ingevolge artikel 301a, » de uitoefening van de ouderlijke magt mogt zien » toegekend, of ingevolge artikel 332 alsnog met de » ouderlijke magt of voogdij mogt zijn bekleed, of in » de *ouderlijke* magt of de voogdij mogt zijn her- » steld. »

Tenslotte had men nog meermalen bij nieuwe regelingen een groot gedeelte van de daarbij ingevoerde nieuwe procesrechtelijke bepalingen in het eerste boek B. W. opgenomen zodat dit op veel plaatsen materieel en formeel recht door elkaar behandelde. Het gevolg van een en ander was dat de studie en hantering van het kinderrecht vaak een kwestie van hersengymnastiek was, en het behoeft dan ook niet te verwonderen dat bij de behandeling van de nieuwe wet in de volksvertegenwoordiging een van de afgevaardigden kon verkondigen dat het zelfs voor de geroutineerde jurist moeilijk is niet te verdwalen in de doolhof van ingewikkelde verwijzingen en technisch onhoudbare herhalingszinnen waaraan het eerste boek B. W. mank ging.

III.

Het laat zich begrijpen dat de verworping van de onderhavige rechtsstof stimuleerde tot pogingen om verbetering aan te brengen, waarbij ook een aantal meer materiële desiderata in het spel was, en reeds vóór de tweede wereldoorlog, n.l. in 1937, werd na een grondige voorbereiding bij de Tweede Kamer van de Staten-Generaal het wetsontwerp ingediend dat thans in grote trekken zijn beslag heeft gekregen. Dit wetsontwerp was voorzien van een uitvoerige memorie van toelichting en werd gunstig ontvangen door de Tweede Kamer die reeds einde 1938 haar voorlopig verslag uitbracht. De Minister beantwoordde het daarin aangevoerde bij een memorie van antwoord welke gedateerd is Februari 1940. Tijdens de Duitse overheersing bleef de verdere behandeling liggen, doch ruim een half jaar geleden werd het ontwerp weer ter hand genomen en in ietwat gewijzigde vorm opnieuw aan de Tweede Kamer voorgelegd. De openbare behandeling vond plaats in het voorjaar 1947 en, na aanneming van enige amendementen waarvan er één als van principiële aard hieronder ter sprake zal worden gebracht, zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Ook de Eerste Kamer betrachtte de nodige spoed want in die Kamer werd het ontwerp wederom zonder hoofdelijke stemming, reeds in Juli van dit jaar aangenomen. Bij en door de invoering van de nieuwe wet zullen die gedeelten van het eerste boek B. W. welke betrekking hebben op ouderlijke macht en voogdij een nieuwe redactie krijgen tengevolge waarvan (in nr II) de gesignaleerde gebreken van de huidige wet voor een groot gedeelte worden ondervangen. Tevens zullen enkele nieuwe beginselen worden doorgevoerd terwijl tenslotte een groot aantal wijzigingen van meer ondergeschikte aard zullen worden aangebracht. Het is om begrijpelijke redenen niet doenlijk dit alles hier de revue te laten passeren zodat in het navolgende zal worden volstaan met enkele hoofdstukken van de materiële wijzigingen te belichten.

IV.

De nieuwe wet heeft een principiële wijziging ingevoerd ten aanzien van *onwettige kinderen*, voornamelijk daarin bestaande dat thans door het enkele feit der geboorte burgerlijke betrekkingen tussen moeder en kind ontstaan. Onder de oude wet was dit anders en had men de vreemde toestand dat voor het ontstaan van burgerlijke betrekkingen tussen een buiten echt geboren kind en zijn ouders erkenning, zowel ten aanzien van de vader als ten aanzien van de moeder nodig was. Het onwettige kind, noch door de vader noch door de moeder erkend, had dus volgens de wet in het geheel geen ouders. De nieuwe wet bevat in zoverre derhalve een verbetering, doch deze sluit niet in dat het onwettige kind in zijn verhouding tot zijn natuurlijke moeder thans een ongeveer gelijke positie zal innemen als het wettige kind. Het oud-Hollandse recht kende het beginsel «moeder maakt geen bastaard», waaruit voortvloeide dat ten opzichte van de moeder het buiten echt geboren kind tot op belangrijke hoogte met een wettig kind was gelijk gesteld. Dit oude beginsel is echter ook thans niet volledig doorgevoerd en de regeling van de oude wet is ten aanzien van enkele belangrijke punten in stand gebleven. Hoofdzakelijk komt het daarop neer dat het onwettige kind slechts in burgerlijke betrekkingen staat — vroeger door de erkenning door de moeder, thans reeds door zijn geboorte — tot de moeder *zelve*, niet darentegen tot haar familie. Grootouders en verdere ascendenten kan het natuurlijke kind in de zin der wet derhalve niet hebben. Ook het erfrecht is niet hetzelfde als van een wettig kind, want het onwettig kind erft slechts een fractie daarvan ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{8}$, al naar gelang er ook wettige bloedverwanten erven).

Wat nu de positie van het onwettige kind ten opzichte van de vader betreft blijft alles bij hetzelfde. Slechts door erkenning kan het onwettige kind burgerlijke betrekkingen ten aanzien van zijn verwekker en dan nog maar tot die verwekker *alleen* verkrijgen. De erkenning kan tijdens het leven van de moeder slechts plaats vinden met haar toestemming en gedwongen erkenning is, behoudens onder zeer bijzondere omstandigheden (verkrachting, enz.) uitgesloten. In dit opzicht is intussen hier te lande reeds in het begin van deze eeuw, nadat het Napoleontische verbod «La recherche de la paternité est interdite» vanaf de codificatie van 1838 van kracht was geweest, een belangrijke kentering gekomen. Immers in 1909 werd een wetswijziging ingevoerd krachtens welke het voortaan mogelijk was de natuurlijke vader voor onderhoud aan te spreken. De strekking van het in een dergelijke onderhoudsprocedure uitgesproken vonnis stond aanvankelijk niet geheel vast doch op grond van de rechtspraak van de Hoge Raad kan men thans wel aannemen dat door zodanige vonnissen geen vaderschap komt vast te staan, althans niet in de volle zin des woords.

Thans enkele woorden over wat men in het oud-Hollands recht noemde «overwonnen kinderen», d.z. kinderen welke in bloedschande of overspel zijn verwekt. Te hunnen aanzien is de wetgever altijd

bijzonder hardvochtig geweest en ook thans gebleven. De overwonnen kinderen konden n.l. niet erkend worden en ook onder de nieuwe regeling zullen voor het overwonnen kind ten aanzien van de moeder door zijn geboorte geen burgerlijke betrekkingen ontstaan. Dientengevolge komt het overwonnen kind in geen enkele familierechtelijke betrekking te staan. Wel is de moeder tot onderhoud verplicht en ook de natuurlijke vader krachtens de hiervoor genoemde regeling, doch dat is dan ook alles. Uit de aard der zaak kan ook geen wettiging plaats vinden.

Tot zover de theorie. De praktijk is minder ernstig en zal door een nieuw in te voeren regeling thans nog meer dan vroeger ten gevolge hebben dat de hardvochtige wettelijke regeling in de meeste gevallen theorie blijft. Wat toch is het geval? In talrijke gevallen zal de overspeligheid van een onwettig kind — bloedschennigheid komt heel wat minder voor — niet aan het licht komen en vooral nu de moeder niet meer behoeft te erkennen zal de overspeligheid een uitzonderingsgeval blijven. Is de moeder alleen de overspelige geweest, dan kan de wettigheid van het kind door de echtgenoot van de moeder ontkend worden, doch dit geschiedt middels een procedure waaraan de nodige bezwaren en bovendien zeer korte termijnen verbonden zijn. Slechts indien gemeenschap tussen de moeder en haar echtgenoot in het conceptietijdperk volkomen uitgesloten is geweest (bijv. door voortdurend verblijf van de man in het buitenland) zal een ontkenning der wettigheid enige kans van slagen hebben. Is van de natuurlijke ouders de vader de overspelige, ook dan zal deze omstandigheid slechts zeer zelden aan het licht komen. Dit was ook vroeger reeds het geval doch wordt thans gesouligeneerd door een nieuw voorschrift volgens hetwelk de moeder van een overspelig of bloedschennig kind over dit laatste de voogdij uitoefent zolang de overspeligheid of bloedschennigheid niet bij *gewijsde* is gebleken. Bij de behandeling van de wet is naar voren gebracht dat als zodanig gewijsde niet zal behoren te worden aangemerkt een uitspraak waarbij de natuurlijke vader tot onderhoud wordt veroordeeld. Men gevoelt dat derhalve slechts in hoge uitzonderingsgevallen aan de overspeligheid rechtsgevolgen zullen zijn verbonden; bijv. indien de ware afstamming in een erfenisprocedure blijkt.

Tenslotte nog enkele opmerkingen over het rechtskarakter der erkenning en in verband daarmee over *adoptie*, een onderwerp hetwelk de Nederlandse wet in formele zin tot dusverre niet kende en dat ook thans niet zal worden ingevoerd, hoezeer daarop ook bij de behandeling van de wet in de beide kamers van de Staten Generaal is aangedrongen. *In feite* is adoptie vaak mogelijk, n.l. van een natuurlijk kind, uit een ongehuwde moeder geboren. Wettiging van een dergelijk kind geschiedt van rechtswege indien het bij de huwelijksvoltrekking door beide ouders — bij de nieuwe regeling door de vader alleen — is erkend. Wil nu een man, die een ongehuwde moeder trouwt, haar kind adopteren dan geschiedt dit in de praktijk doordat hij het kind erkent, ook al is dit niet het zijne. Tegen deze wijze van handelen bestonden wel enkele

juridische bezwaren, o.a. de verduistering van staat welke aldus werd begaan, doch in de praktijk werd daaraan geen gevolg gegeven. Thans is zelfs de praktijk in zekere zin gelegitimeerd omdat men bij de vaststelling van de nieuwe wet er van uit is gegaan dat de erkenning niet is een bewijsmiddel doch een rechtshandeling, zodat zij kan worden verricht zelfs door iemand die niet is de natuurlijke vader van het kind. Alleen bestaat dan de mogelijkheid van betwisting der erkenning.

Kan dus ten aanzien van een uit een ongehuwde moeder geboren kind in vele gevallen zelfs wettiging plaats vinden, ook wanneer daarbij een andere man dan de natuurlijke vader ten tonele verschijnt, in andere gevallen, met name ten aanzien van wettige kinderen is deze wijze van handelen om adoptie te bereiken uit de aard der zaak niet mogelijk. Echter ook in dit opzicht heeft de praktijk een hulpmiddel weten uit te vinden, dat reeds geruime tijd geleden een begin van wettelijke sanctie verkreeg. De positie van pleegouders was vroeger n.l. verre van benijdenswaardig. Adoptie kon niet plaats vinden, zodat de wettige ouders te allen tijde hun kind konden terugvorderen, en veelal geschiedde dit juist op de leeftijd dat het kind productief begon te worden. Daartegen heeft men echter al jaren geleden een dam opgeworpen en wel door de ontzetting van de ouders mogelijk te maken in gevallen waarin uitoefening van hun ouderlijke macht tot onheil van de kinderen zou strekken. Het gebeurt thans zó in de praktijk: indien pleegouders zich met de voortdurende zorg over een kind willen belasten trachten zij een benoeming tot voogd te verkrijgen met ontheffing der ouders uit de ouderlijke macht. Wordt nu door de ouders herstel in de ouderlijke macht gevorderd dan kan dit volgens de wet niet geschieden wanneer de belangen van het kind daarmee zouden worden geschaad. Ondanks deze praktijk zijn er echter bij de behandeling van het nieuwe kinderrecht, gelijk gezegd, stemmen opgegaan om de adoptie wettelijk in te voeren, waarbij er op werd gewezen dat Nederland en Portugal de enige landen in Europa zijn waar adoptie naar de wet niet mogelijk is. Echter tevergeefs: de minister van justitie heeft zich niet laten overtuigen en is niet verder gekomen dan tot de toezegging dat hij het onderwerp in studie zou nemen.

V.

Een tweede punt ten aanzien waarvan bij de inwerkingtreding van de nieuwe wet in principe verandering zal intreden betreft de uitoefening van de ouderlijke macht. Sedert 1901 komt deze macht aan beide ouders toe doch — zo voegt de tegenwoordige wet er aan toe — zij wordt uitgeoefend door de vader, behoudens in uitzonderingsgevallen zoals onmogelijkheid van uitoefening aan de zijde van de vader, diens ontzetting uit de ouderlijke macht, enz. In normale gevallen heeft dus de moeder slechts een uitsluitend theoretische macht. Reeds bij de totstandkoming van de wetswijziging in 1901 werd getracht de zeggenschap van de moeder meer tot uitdrukking te brengen en wel door haar het recht toe te kennen om in bepaalde gevallen de tussen-

komst van de kantonrechter in te roepen. Men wenste toentertijd evenwel geen zodanige rechterlijke inmenging in het huwelijksleven. Ook thans heeft men aanvankelijk afkerig gestaan tegen deze inmenging en bevatte de nieuwe wet in haar oorspronkelijke redactie weliswaar de bepaling dat de ouders de ouderlijke macht gezamenlijk uitoefenen doch, zo stond er laconiek bij, bij verschil van inzicht is de wil van de vader beslissend. Beroep op de rechter was wederom uitgesloten zodat de macht van de moeder wederom dreigde een uitsluitend theoretische te zullen blijven. Hiertegen rees evenwel verzet in de Tweede Kamer van de Staten Generaal en verschillende amendementen werden ingediend om een beroepsinstantie in te schakelen. Het eind van het lied is geweest dat de nieuwe wet thans bepaalt (art. 356 lid 3) dat indien de beslissing van de vader in kennelijke strijd is met of ernstige gevaren oplevert voor de zedelijke en geestelijke belangen dan wel voor de gezondheid van de minderjarige kinderen de kinderrechter ten verzoeken van de moeder bevoegd is die beslissing te niet te doen. Opmerking verdient nog dat men voor rechtvaardiging van de oorspronkelijk voorgestelde regeling beroep had gedaan op het Zwitserse Burgerlijk Wetboek (art. 274 lid 1 en 2) dat voor geval van tweespalt tussen de echtgenoten bepaalt dat de wil van de vader beslissend is. Afgewacht moet thans worden hoe de mogelijkheid van rechterlijke tussenkomst zich in de praktijk zal ontwikkelen. Eén ding is zeker: de kinderrechtters zullen voor een moeilijke en delicate taak komen te staan.

Een slotopmerking in dit verband is de volgende: sedert de wijziging van 1901 bestond het systeem, ook thans gehandhaafd, dat ouderlijke macht alleen wordt uitgeoefend tijdens huwelijk. Wordt het huwelijk om welke reden dan ook (dood, echtscheiding, enz.) ontbonden dan maakt de ouderlijke macht plaats voor voogdij, welke, behoudens financiële contróle van de toeziende voogd, uitsluitend wordt uitgeoefend door de voogd, als hoedanig bij voorkeur een der ouders wordt aangewezen.

VI.

Een ander punt ten aanzien waarvan de nieuwe wet een vrij uitvoerige nieuwe regeling geeft betreft het *voogdijbeheer*. Onder de oude wet was het in vele gevallen daarmee droevig gesteld. Zekerheidstelling, voor iedere voogd voorgeschreven, bleef in de praktijk meestal achterwege wegens gebrek aan overheidscontróle; van de periodieke rekening en verantwoording van de voogd (om de twee jaar) kwam evenmin veel terecht omdat ook hier het rechterlijk contróle-element ontbrak en zo was er meer. De nieuwe wet zet thans flink het mes erin en draagt een volledige en afdoende contróle op aan de kantonrechter. De zekerheidstelling is facultatief gesteld en kan door de kantonrechter worden bevolen zo dikwijls daartoe aanleiding bestaat. Voor de belegging van gelden van minderjarigen zijn uitvoerige voorschriften gegeven en ook periodieke contróle geschiedt ten overstaan van de kantonrechter. Een moeilijkheid bij de opstelling van de nieuwe voorschriften was deze, hoever men moest

gaan wat de rubriek personen betreft voor wie zij zouden gelden. Men heeft drie categorieën : ouders die de ouderlijke macht uitoefenen en als zodanig het beheer voeren over het vermogen van hun kinderen, hetgeen dus — zie hierboven onder V — uitsluitend tijdens het huwelijk het geval is; ouders die na de ontbinding van het huwelijk de voogdij uitoefenen; en in de derde plaats de z.g. derden-voogden, t.w. personen buiten de vader en moeder om die met voogdij worden belast. Moesten thans al deze personen, dus de drie categorieën tezamen onder de wettelijke voorschriften betreffende het voogdijbeheer worden gebracht? De minister rekende voor dat er ongeveer drie miljoen minder-jarigen in Nederland zijn, zodat de kantonrechters met enorm veel werk zouden worden overladen. Dit lijkt nu wel erger dan het is, want de meeste minderjarigen hebben tijdens het leven van hun ouders geen noemenswaardig eigen vermogen, doch niettemin heeft de wetgever tenslotte de beherende ouders vrijwel geheel en de oudersvoogden ten dele van de nieuwe bepalingen vrijgesteld.

VII.

Het is uit de aard der zaak ondoenlijk om alle bijzonderheden van de nieuwe wet in dit artikel ter sprake te brengen. In deze laatste paragraaf zal daarom volstaan worden met nog op enkele punten te wijzen die van meer ingrijpend belang zijn. Zo komt bijv. te vervallen de medevoogdij van de man, welke tot dusverre werd uitgeoefend wanneer de moeder-voogdes van wettige kinderen in het huwelijk treedt. Over deze medevoogdij was steeds veel te doen, speciaal met betrekking tot de vraag wie ten deze moesten handelen : man en vrouw samen, de man alleen of met bijstand van de vrouw, dan wel omgekeerd. Het werd ook als iets vreemds beschouwd dat de man wel medevoogdij uitoefende over de eigen kinderen van zijn vrouw doch niet wanneer zij over vreemde kinderen met de voogdij was belast, want voor dat geval bepaalde de wet en bepaalt zij ook thans nog, dat de gehuwde vrouw de voogdij geheel zelfstandig uitoefent.

Een ander punt waarop de aandacht gevestigd wordt is dat onder bepaalde omstandigheden thans ook ontheffing van een ouder tegen zijn wil zal kunnen geschieden. De ontheffing is in 1901 ingevoerd als een minder oneervolle maatregel, zodat zij naast de ontzetting als het zoveel ergere middel reden van bestaan had. Ontheffing kon echter slechts plaats vinden wanneer de ouder in kwestie zich daartegen niet verzet, Thans is ontheffing ook tegen de wil van de ouder mogelijk, o.a. in geval de ene ouder uit de ouderlijke macht is ontzet en de vrees bestaat dat de andere ouder die dan van rechtswege de ouderlijke macht krijgt uit te oefenen tegen eerstgenoemde niet bestand zal zijn.

Wat het formele recht betreft : bijna alle procesrechtelijke bepalingen uit het eerste boek B. W. zijn daaruit verwijderd en overgebracht in een afzonderlijke titel van het derde boek van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering waarin de bijzondere rechtsplegingen zijn geregeld. Als een bijzonderheid kan worden vermeld dat het bloedverwantenverhoor, wat bij de rechterlijke verrichtingen in zaken betreffende ouderlijke macht of voogdij bijna steeds moest plaatsvinden, thans facultatief is gesteld. Dit bloedverwantenverhoor is enigszins te vergelijken met de « familieraad » van het Belgische recht, zij het ook dat volgens de Nederlandse regeling de familieleden alleen maar adviserende bevoegdheid hebben. In vele gevallen was dit verhoor een pure en zinloze formaliteit, nl. wanneer partijen na echtscheiding of scheiding van tafel en bed het over de toekenning van het gezag aan een hunner het eens waren en er verder niets bijzonders in het spel was. Ook bij de meest simpele kantonrechtersverrichting moest het bloedverwantenverhoor plaats vinden waarbij nog als bezwarende formaliteit kwam dat één persoon slechts als gemachtigde van één enkele bloedverwant kon optreden. Vaak moest dan ook het gehele griffiepersoneel worden opgetrommeld om de nodige gemachtigden aanwezig te doen zijn !

Mr. Dr. H. F. A. VOLLMAR.

(1) Het meer praktische Belgische systeem om bij wijziging van afzonderlijke titels in een wetboek een nieuwe vanaf 1 beginnende nummering toe te passen is in Nederland onbekend.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 29 Mei 1947.

Eerste-Voorzitter : M. Soenens.

Raadshere-Verslaggever : M. Louveaux.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

1. Verschijning van partijen. — Verklaringen onder eed. — Verschil met de aanvullende eed.

2. Bewijs. — Verklaringen onder eed gedaan tijdens een verschijning van partijen. — Bewijswaardering.

1. De verklaringen, die onder eed worden gedaan tijdens een procedure van verschijning van partijen, kunnen niet als een aanvullende eed beschouwd worden. De verschijning van partijen, gelast krachtens art. 119 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de oplegging van de aanvullende eed, krachtens art. 1357, 2°, 1366 tot en met 1368 van het Burgerlijk Wetboek, zijn twee onderscheiden maatregelen van onderzoek, die naar vorm en werking van elkander verschillen.

2. De verklaring van een partij, gedaan tijdens de bij art. 119 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering geregelde procedure, kan eventueel een bewijs of een element van bewijs opleveren van een tegen deze partij aangevoerd feit of gerichte eis. Tegen de andere partij kan evenwel een dergelijke verklaring, zelfs wanneer zij onder eed wordt gedaan, geen wettelijk bewijs of element van bewijs opleveren.

De Doncker Flor. t/ De Doncker François en Hulin.

Gelet op het bestreden vonnis op 12 Mei 1944 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen;

Over de twee middelen samen :

het eerste : schending van artikelen 1315, 1316, 1357, 1366, 1367 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden vonnis eiser tot verbreking veroordeeld heeft tot het betalen van een deel der gevorderde som, zich steunende op verklaringen van de verweerders, afgelegd onder eed ter gelegenheid van hunne persoonlijke verschijning, welke de Rechtbank bevolen had, zonder voorafgaandelijk, door een afzonderlijke beslissing vastgesteld te hebben dat de voorwaarden gesteld door artikel 1367 van het Burgerlijk Wetboek om een bijkomende eed op te dragen ter zake voorhanden waren :

het tweede : schending van artikelen 1341, 1347, 1349, 1353 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, moest men het bestreden vonnis begrijpen in die zin dat het, in de onder eed afgelegde verklaringen van de verweerders, een vermoeden gezien heeft dat een begin van schriftelijk bewijs volledigde, deze beslissing het begrip vermoeden zou miskend hebben, daar een vermoeden slechts in voorbestaande gegevens gevonden kan worden en niet in de verklaringen van de partij in wiens voordeel zij aangehaald worden;

Overwegende dat, uit het bestreden vonnis en uit de regelmatig tot staving der voorziening overgelegde stukken van de rechtspleging, blijkt dat de rechter, na de verweerders in verbreking te hebben toegelaten het bewijs te leveren van zekere feiten, dit met alle rechtsmiddelen, getuigenis daarin begrepen, op 31 Maart 1944 de persoonlijke verschijning van de partijen heeft bevolen, overeenkomstig artikel 119 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging; dat partijen, op 21 April 1944 voor de Rechtbank persoonlijk verschenen en de eed aflegden, en dat van hun verklaringen proces-verbaal werd opgesteld;

Overwegende dat het bestreden vonnis, na te hebben vastgesteld dat er tot staving van de eis der verweerders een begin van bewijs door geschrift bestaat, beslist dat de verklaringen door de verweerders, bij het verschijnen van de partijen, onder eed gedaan, een aanvullende eed uitmaken, die, samen met het begin van bewijs door geschrift, van de gegrondheid van de eis der verweerders doet blijken, tot het bedrag door het vonnis bepaalt;

Overwegende dat de rechter aldus twee maatregelen van onderzoek met elkander heeft verward, welke verschillen naar hun vorm en naar hun wettelijk uitwerksel, te weten de persoonlijke verschijning van de partijen, voorzien bij artikel 119 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, en het opdragen van een aanvullende eed aan de partijen op een of meer bepaalde feiten, overeenkomstig artikelen 1357 2°, 1366 tot 1368 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat de verklaring van een partij, gedaan bij het door artikel 119 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging voorzien onderzoek, mogelijk een bewijs of een element van bewijs uitmaakt — zoals een bekentenis of een begin van

bewijs door geschrift — van een aangevoerd feit of van een tegen deze partij uitgedrukte aanspraak, doch niet wettelijk een bewijs of een element van bewijs zou kunnen beschouwd worden van een aangevoerd feit of van een aanspraak uitgedrukt door de partij zelf die de verklaring aflegt tegen de andere partij, zelfs indien die verklaring onder eed geschiedt;

Waaruit volgt dat het bestreden vonnis, door uitspraak te doen zoals het deed, de in het tweede middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen.

NOOT : Betreffende de verschijning van partijen zie men : Van Bauwel, Handboek voor het Burgerlijk Procesrecht, II, n° 565; Braas, Précis de procédure civile, II, n° 1024 en 1025; Rép. prat. du droit belge, V°, Comparution personnelle, n° 1 e.v..

Betreffende de aanvullende eed zie men : Van Bauwel, a.w., n° 566 en 567; Braas, a.w. n° 1016; De Page, III, n° 1033 e.v. en voornamelijk n° 1064-1070; Kluyskens, De Verbintenissen, n° 342 e.v.; Rép. prat. du droit belge, V°, Serment, n° 124-152; in verband met de geschiedenis, de literatuur, de terminologie en de theorieën; Mr A. Anema, Van Bewijs, 1940, blz. 447 e.v..

Ofschoon de artt. 119 en 428 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niets zeggen over de eedoplegging aan partijen wordt door de rechtspraak en door sommige rechtsleer aangenomen, dat de eedoplegging verplichtend voorgeschreven is door art. 2 van het Besluit van de Prins Souverein van 4 November 1814. Dit artikel bepaalt : « En matière civile ou de commerce toute partie qui sera interrogée sur faits et articles ou même d'office par les juges prêter serment avant que de répondre. » (Zie de tekst in Recueil de la législation générale en vigueur en Belgique, II, p. 29.)

Het bovenstaande arrest spreekt zich over dit twielpunt niet uit. De Page, III, n° 1009 en Braas, a.w. n° 1024, zijn van mening, dat de eedoplegging verplichtend is en citeren in gelijkluidende zin rechtsleer en rechtspraak. De Répertoire pratique du droit belge (V°, Comparution personnelle, n° 73) verdedigt een tegenovergestelde opvatting, hoofdzakelijk gesteund op de Nederlandse tekst van het Besluit van de Prins Souverein, die uitsluitend het verhoor op vraagpunten zou bedoelen, en op een noot onder het cassatiearrest van 18 Mei 1899, Pas. 1899, I, 260.

Een beslissend onderzoek van dit vraagstuk zou nuttig zijn. De verschijning van partijen is in werkelijkheid een ambtshalve door de rechter gelast verhoor op vraagpunten. (De Page, III, n° 709); de eedaflegging ter gelegenheid dezer beide procedures wordt niet bedreigd door de sanctie van art. 226 S.W. (Vgl. Rép. pratique du droit belge, V°, Comparution personnelle, n° 74 en V°, Interrogatoire sur faits et articles, n° 90; De Page, III, n° 1009). Noch in Frankrijk noch in Nederland is in deze procedures de eedoplegging voorgeschreven. Voor een juiste en gezonde rechtsvinding is zij ook niet gewenst.

*

De verklaringen gedaan tijdens de verschijning van partijen en de waardering daarvan als bewijs worden in verband gebracht met de gerechtelijke bekentenis. (Vgl. o.m. De Page, III, n° 709, 717, 728, 892, 1009; Rép. prat. du droit belge, V°, Comparution personnelle, n° 1 en de aldaar aangehaalde literatuur en rechtspraak). De beslissing van het bovenstaande arrest bevestigt deze zienswijze.

Vlaamse Juristen

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 8 December 1947.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. de Clippele.

Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Hoger beroep (in militaire strafzaken). — Kan niet aangetekend worden per brief. — Vorm van hoger beroep bepaald op straf van verval.

Het hoger beroep tegen vonnissen gewezen door krijgsraden te velde, moet op straf van verval door een verklaring ter griffie van de Krijgsraad gedaan worden. Een verklaring van hoger beroep per brief aan de auditeur-generaal beantwoordt derhalve niet aan dit vormvoorschrift (Wetsbesluit van 27 Januari 1916, gewijzigd door de wet van 6 December 1938, art. 2).

Neefs Henri.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen op 18 September 1947 door het Militair Gerechtshof, zetelende te Antwerpen;

Over het enig middel tegen dit arrest gericht en afgeleid uit het feit dat aanlegger beroep ingediend had per brief aan de Heer Auditeur-Generaal op 23 April 1947 tegen het vonnis van 18 April 1947, dat hij per brief van 15 Juli 1947 geschreven heeft aan de heer griffier bij de Krijgsraad van Antwerpen om hem kennis te geven van dit beroep per brief en dat de heer griffier dit schrijven niet overgemaakt heeft aan de heer Auditeur-Generaal, en dat niettemin het bestreden arrest het beroep ongeldig verklaart,

als wanneer noch een bestuurder van het gevang, noch een griffier bevoegd zijn om te beslissen of een beroep laattijdig of onregelmatig is, maar alleen het Militair Gerechtshof;

Overwegende dat luidens artikel 2 van de besluit-wet van 27 Januari 1916, gewijzigd door artikel 1 van de besluit-wet van 20 April 1917 en bij het enig artikel van de wet van 6 December 1938, het beroep van de veroordeelde op straf van verval, ingediend moet worden bij verklaring ter griffie van de Krijgsraad;

Dat uit geen enkel stuk van de rechtspleging blijkt dat deze pleegvorm zou nageleefd zijn geweest, doch enkel dat aanlegger bij brief aan de heer Auditeur-Generaal het inzicht uitgedrukt heeft beroep in te dienen; zodat aanlegger geen geldig beroep ingediend heeft en dat het bestreden arrest een juiste toepassing heeft gemaakt van de wet;

Waaruit volgt dat het middel in rechte ongegrond is;

Overwegende dat de andere middelen uitsluitelijk gericht zijn tegen het vonnis van de Krijgsraad dd. 18 April 1947; dat vreemd zijnde aan het bestreden arrest zij niet ontvankelijk zijn;

En overwegende voor het overige dat de bestreden beslissing werd geveld op een rechtspleging waarin de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat zij overeenkomstig de wet is;

Om die redenen :

En zonder een nieuwe memorie van aanlegger in acht te nemen, daar zij te laat werd neergelegd;
Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 19 Mei 1947.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Simon.

Advocaat-Generaal : M. Colard.

Verbreking. — Veroordeling door een Krijgsraad van een minderjarige beneden zestien jaar. — Vernietiging van vonnis op bevel van de minister van justitie.

De veroordeling door een Krijgsraad van een minderjarige, die op het ogenblik der feiten de leeftijd van volle zestien jaar niet had bereikt, wordt door het Hof van Verbreking vernietigd, wanneer het door de procureur-generaal op uitdrukkelijk bevel van de minister van Justitie daartoe gevorderd wordt. Sv. art. 441; Wet van 15 Mei 1912, art. 16)

Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking
in zake Laenen Gustaaf.

Gelet op het rekwisitorium van de Heer Procureur Generaal bij het Hof van Verbreking, luidende als volgt :

« Aan de Heren Voorzitter en Leden der Tweede Kamer van het Hof van Verbreking;

De ondergetekende Procureur Generaal heeft de eer uiteen te zetten dat bij brief van 12 Maart 1947, 5e Algemeen Bestuur, eerste Sectie, Litt. A. P. Nr 36266/19, de Minister van Justitie, overeenkomstig artikel 447 van het Wetboek van Strafvordering hem uitdrukkelijk heeft gelast aan het Hof aan te geven het in kracht van gewijsde gegaan vonnis dat op 2 September 1946 door de Krijgsraad te Hasselt werd gewezen in zake Laenen Gustaaf, zonder beroep, geboren te Westerloo de 19 Maart 1928 en wonende te Achel, Eind 35;

Bij dit vonnis werd voornoemde Laenen Gustaaf veroordeeld tot drie jaren gevangenisstraf wegens diefstal met braak en beklimming van 10 hennen, een haan en 200 kg. aardappelen ten nadele van Peeters Laurent in oorlogstijd, tijdens de lichtafdemping op een plaats waar deze door de bevoegde overheid bevolen werd, te Achel in de nachten van 4 op 5 en 8 op 9 Maart 1944;

Op het ogenblik van het feit dat tot deze veroordeling aanleiding gaf, had voormelde Laenen de volle leeftijd van zestien jaar niet bereikt; derhalve luidens artikel 16 der wet van 15 Mei 1912 op de kinderscherming, diende de minderjarige niet vóór de Correctionele Rechtbank, maar wel vóór de Kinderrechter gedagvaard te worden;

Daaruit volgt dat het aangegeven vonnis in strijd met de wet werd gewezen en inzonderheid artikel 16 der wet van 15 Mei 1912 heeft geschonden;

Om die redenen :

Vordert de ondergetekende Procureur Generaal dat het aan het Hof zou behagen de vermelde

beslissing van de Krijgsraad te Hasselt te vernietigen;

Gezien de daarbij overgelegde stukken;

Gelet op art. 441 van het wetboek van Strafvordering, de gronden waarop vorenstaand rekwisitorium berustte overnemende, vernietigt voorbedoeld vonnis van de Krijgsraad te Hasselt in zover het Laenen Gustaaf betreft;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van bovenbedoelde Krijgsraad en dat melding er van zal worden gemaakt op de kant van het vernietigd vonnis.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE OUDENAARDE

12 Juni 1946

Voorzitter : M. Soenens.

Pleiters : Mrs Van Wetter en Van Driessche.

Erfregeling van de kleine nalatenschappen. — Overneming van het huis zonder meubelen. — Karakter van de aanwijzing door de de cujus van de overnemer. — Afstand van het recht tot overneming door dagvaarding tot licitatie.

Geen enkele bepaling van de wet van 16 Mei 1900 verbiedt de overneming van het huis zonder de meubelen, wanneer de meubelen door de de cujus onder de belanghebbenden reeds werden verdeeld, en het huis geen deel meer uitmaakt van een landbouwuitbating.

De aanwijzing door de de cujus van de erfgenaam, die bij voorkeur het recht tot overnemen krachtens de wet van 16 Mei 1900 mag uitoefenen, is geen gift.

De dagvaarding tot licitatie levert afstand van het recht tot overneming op.

Van Achter en cs. t/ Van Achter en cs.

Overwegende dat de vordering voor doel heeft de vereffening en verdeling der goederen, afhangende der nalatenschappen van Jan Baptist Van Achter, vader van partijen, overleden te Oudenaarde de 23 December 1943, voor het gerecht te horen bewerkstelligen en voorafgaandelijk de openbare verkoping van de roerende en onroerende goederen te horen bevelen;

Overwegende, dat verweerders met aanleggers vordering instemmen, behalve voor de licitatie van het onroerend goed, waarop verweerster Esther Van Achter, echtgenote Victor Eloot, beweert bij beschikking van het testament van 27 Juni 1943 voorkeur te hebben dit goed over te nemen op voet van de wet van 16 Mei 1900;

Overwegende dat aanleggers aan verweerster dit recht ontkennen onder voorwendsel dat gans het mobiliair van de nalatenschap afhangende en welk gemelde hofstede bekleedde, al reeds tussen partijen verdeeld werd en dat de overname van een landbouwuitbating niet gedeeltelijk mag geschieden;

Overwegende dat aanleggers in hun exploit instel van zaak het onroerend goed zelf betitelen als zijnde een handelshuis, namelijk een herberg, zetel van het gemeentehuis te Oombergen;

Overwegende daarenboven dat verweerders voor-

uitzetten, zonder hierin door aanleggers te worden tegengesproken dat de de cujus sedert ettelijke jaren zijn landbouwbedrijf had stop gezet na vooraf de beesten, landalm en mobiliair onder zijn kinderen te hebben verdeeld;

Overwegende dat het verdelen na de dood van de vader van enkele buiten gebruik staande voorwerpen niet van aard is aan de landbouwuitbating, waaraan vaarwel werd gezegd, zijn vroeger karakter te behouden;

Overwegende dat geen enkel beschikking van de wet van 16 Mei 1900 de overname van het huis zonder meubelen verbiedt (zie vonnis Oudenaarde, van 30 September 1943, Mangelinckx tegen Mangelinckx);

Overwegende dat aanleggers met veel spitsvondigheid nog aanvoeren dat de de cujus, die bij zijn testament het vierde deel zijner nalatenschap en buiten paart aan Esther Van Achter gelegateerd heeft, haar bovendien geen voorkeurrecht tot overname mag toekennen, daar deze laatste beschikking het beschikbaar deel overtreft;

Overwegende dat deze bewering ongegrond is, immers bewust recht van overname op grond van de wet van 16 Mei 1900 schept voor de overnemer geen liberaliteit;

De wetgever, die alleen bekommerd is met het sociaal standpunt, namelijk het onverbrokkeld behoud van het familiegoed, voorziet slechts een bijzondere wijze van de te gelde making van de over te nemen goederen zonder hierdoor de overnemer enig voordeel ten nadele van de andere erfgenamen toe te bedelen (zie Ernst, nr 77);

Overwegende dat eiser, Jozef Van Achter bij besluitschrift van 14 Mei 1946 eveneens de overname van het ouderlijk huis vraagt;

Overwegende dat aanlegger verweerders tot de licitatie van bewust huis liet dagvaarden, wat voor hem een verzaking tot overname daartelt;

Om deze redenen,

alle verdere en tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende als zijnde ongegrond;

Beveelt dat er door het ambt van Mr. Goedertier, notaris te Sint-Maria-Oudenhove, ter tussenkomst van zijn ambtgenoot Mr. Verbrugge, te Sint-Lievens-Houtem, zal overgegaan worden tot de bewerkingen van rekeningen, vereffening en verdeling der nalatenschap van Jan Baptist Van Achter, toevallig overleden te Oudenaarde, de 23 December 1943, en voorafgaandelijk tot de openbare verkoping van de roerende goederen, voor zoveel deze door de erfgenamen niet verdeeld werden;

Stelt de heer notaris Van den Bossche, te Herzele, aan om de afwezigen of weerspannigen te vertegenwoordigen;

Staat aan Esther Van Achter toe het woonhuis met afhangen en grond, gestaan en gelegen op het « Dorp » en bekend ten kadaster sectie enig nummer 748a 749f 747e en deel van nummer 749e, met een oppervlakte van 24 a 77 ca, over te nemen op grond van de wet van 16 Mei 1900 op het successoraal regiem der kleine erfenissen;

Stelt aan als deskundige de heer notaris Droebeccque, te Sottegem, dewelke mits naleving van artikels 316 en 317 van het Wetboek van Burgerlijke

Rechtspleging, bewust goed zal bezichtigen en de waarde ervan zal vaststellen;

Zegt dat de deskundige een beredeneerd verslag zijner verrichtingen en vaststellingen zal neerleggen;

Stelt als rechter-commissaris de heer Rechter Janssens de Varebeke aan, op wiens verslag de Rechtbank zal oordelen nopens de moeilijkheden die in de loop der bewerkingen zouden kunnen ontstaan;

Kosten voorbehouden.

NOOT : 1. De overneming van het huis zonder de meubelen kan geschieden wanneer het geen deel uitmaakt van een landbouwexploitatie. Dit standpunt werd door het Hof van Verbreking in zijn arrest van 14 Februari 1946 (Tijdschrift voor Notarissen, 1946, blz. 68) verdedigd. Het arrest van 8 Maart 1928, I, 105, besliste ten aanzien van een landbouwbedrijf, dat het recht van overneming niet gedeeltelijk kan uitgeoefend worden, t.a.v. de meubelen, de gronden, het landbouwmaterieel en de tot de bebouwing dienende dieren, maar moet slaan op al deze bijkomende zaken, tegelijk en in hun geheel genomen, en terzelfdertijd als op het woonhuis. Vgl. verder betreffende dit punt, vonnis van de rechtbank te Turnhout van 6 Januari 1944 en de noot daaronder van Prof. Rens in Tijdschrift voor Notarissen, 1944, blz. 35; Schicks-Vanisterbeek, IV, n° 703; Kerremans, Erfregeling van de kleine nalatenschappen, n° 77, B; Ernst, Régime successoral des petits héritages, n° 148; Kluyskens, Erfenissen, n° 78; De Page, IX, n° 1063.

2. Over het juridische karakter van de aanwijzing door de *de cuius* van de belanghebbende, die het recht van overneming bij voorkeur mag uitoefenen, bestaat betwisting. Vgl. over dit vraagstuk: Ernst, a.w., n° 77; Kerremans, a.w., 78; Kluyskens t.a.p.; De Page, IX, n° 1065; noot van J. van de Vorst onder het vonnis van het vredegerecht te Harelbeke van 11 Mei 1943, Tijdschrift voor Notarissen, 1943, blz. 131 e.v.; H. Du Faux, Tijdschrift voor Notarissen, 1944, blz. 33-34.

3. De afstand van het recht tot overneming kan afgeleid worden uit de elementen der zaak, heeft een cassatie-arrest van 28 November 1946 (R. W. 1946-47, 1033) beslist. Vgl. betreffende dit punt: o.m. Kerremans, a.w., n° 89; Ernst, a.w., n° 61; Vanisterbeek, Des droits successoraux du conjoint survivant, n° 111; vonnis Verviers, 13 Juni 1938, Rev. prat. not. 1938, 533.

Een vonnis van de Rechtbank te Antwerpen dd. 17 Juni 1947 besliste, daar de afstand van een recht niet vermoed maar bewezen moet worden, dat de dagvaarding tot boedelscheiding geen afstand oplevert van het recht tot overneming (Zie R.W. 1947-1948, 355). De Page (IX, n° 1066) is evenwel van mening, onder aanhaling van een vonnis van Charleroi van 30 October 1931 (P.P. 1932, 232), dat de dagvaarding tot licitatie als een stilzwijgende afstand moet beschouwd worden.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST NIKLAAS

4 November 1947.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : MM. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. L. Thuybaert.

Pleiters : Mrs Lannie (Antw.) en R. De Schrijver.

Rechtbank van Koophandel. — Verstekvonnis. — Verzet. — Termijn. — Ontvankelijkheid.

Handelsregister. — Verzet tegen verstekvonnis. — Ontvankelijkheid. — Inschrijving niet vereist.

Verbintenissen. — Schuldenaars-kooplieden. — Tot een zelfde prestatie verbonden. — Hoofdelijkheid rechtens.

Voor de handelsrechtbanken is het verzet van een verstekvonnis ontvankelijk binnen de vijftien dagen na de betekening van het vonnis aan de persoon of tot aan de uitvoering, indien de betekening niet aan de persoon gedaan werd. De dag, dat de termijn begint te lopen, wordt niet medegerekend.

De exceptie van niet-ontvankelijkheid op grond van niet-inschrijving in het handelsregister, kan niet ingeroepen worden tegen de koopman die zich alleen verweert tegen een rechtsvordering of die — wat op hetzelfde neerkomt — zich verzet tegen een vonnis dat, bij verstek, tegen hem verleend werd.

Behoudens strijdig beding, is de hoofdelijkheid rechtens tussen schuldenaars-kooplieden gehouden tot een zelfde contractuele verbintenis, ook wanneer die schuldenaars geen kooplieden zijn.

Cornelis t/ Koklenbergh.

Gezien de verzetakte van 22 October 1947, betekend door het ambt van deurwaarder Nestor Zeghers te St Niklaas, er toe strekkende verzoeker als verzettend te horen ontvangen tegen het vonnis door de Rechtbank, bij verstek, tussen partijen verleend in dd. 16 September 1947; ten gronde, gedaagde in verzet onontvankelijk of, ten minste, slecht gegrond te horen verklaren in zijn eis; dienvolgens, eiser in verzet te horen ontlasten van de verwijzingen tegen hem uitgesproken in hoofdsom, intresten en kosten; gedaagde in verzet zich, daarboven, te horen veroordelen tot de kosten;

Over de ontvankelijkheid van het verzet;

Aangezien gedaagde in verzet opwerpt dat het verzet laatijdig werd betekend;

Aangezien dat, voor de handelsrechtbanken, het verzet ontvankelijk is binnen de vijftien dagen na de betekening van het vonnis aan de persoon of tot aan de uitvoering, indien de betekening niet aan de persoon werd gedaan (art. 437, art. 158 W.B.R.);

Aangezien de dag, dat de termijn begint te lopen, niet wordt medegerekend;

Aangezien het bestreden verstekvonnis aan de persoon van de oorspronkelijk gedaagde betekend werd op 7 October 1947 en het verzet gedaan werd op 22 October daaropvolgende, zij de laatste dag van de wettelijke termijn van vijftien dagen;

Aangezien het dus vaststaat dat eiser in verzet tijdig in verzet is gegaan tegen het verstekvonnis van 16 September 1947;

Aangezien gedaagde in verzet nog aanvoert dat het verzet onontvankelijk is omdat eiser in verzet niet bewijst dat hij is ingeschreven in het handelsregister;

Aangezien de niet-inschrijving in het handelsregister van een koopman voor gevolg heeft dat hij geen vordering kan instellen voor de rechtbanken noch als hoofdeis, noch als tegeneis;

Aangezien de sancties streng dienen uitgelegd, waaruit volgt dat het middel van onontvankelijkheid, gegrond op de niet-inschrijving in het handelsregister, niet kan ingeroepen worden tegen de koopman die zich alleen verweert tegen een rechtsvordering of die — wat op hetzelfde neerkomt — zich verzet tegen een vonnis dat, bij verstek, tegen hem verleend werd (Fredericq, Dr. comm. belge, 1946, D. II, bl. 223, Nr 118; R. v. Gent, 9 Juli 1932, J. C. Fl. 1932, Nr 5253);

Aangezien er uit volgt dat het tweede door gedaagde in verzet aangevoerde middel van niet-ontvankelijkheid ongegrond is;

Ten gronde :

Aangezien uit de bestanddelen der zaak blijkt dat de koopwaar, waarvan betaling gevorderd wordt, aangekocht werd door eiser in verzet samen met de genaamde Aerts Karel, uit Mechelen;

dat de kopers allebei handelaars zijn en de facultuur van 16 Juni 1947 op beider naam opgesteld,

in die vorm, door eiser in verzet zonder protest of voorbehoud aanvaard werd;

dat, reeds alleen uit deze omstandigheden, ondubbelzinnig, de bedoeling van partijen kan afgeleid worden om de verbintenis met hoofdelijkheid te bekleden;

dat, anderzijds, de Rechtsleer en de Rechtspraak, zich beroepend op een van oudsher gevestigd gewoonterecht, heden ten dage, bijna algemeen aanvaarden dat, in handelszaken, de solidariteit moet ondersteld worden (De Page, Dr. civ. b., D. III, Nr 328; Colin et Capitant, D. I, Nr 419; Lacour et Bouteron, Dr. comm. D. I, Nr 755; Ber. Brussel, 7 Juni 1933, Pas. 1933, II, 168; Id. 8 Juni 1929, P. P. 1930, 7; Fr. Verbr. 20 Oct. 1920, Pas. 1921, II, 126; R. v. K. Verviers, 6 Jan. 1910, J. Tr. 19910, 1062);

dat er uit volgt dat de schuldeiser-gedaagde in verzet de gehele prestatie van elk der hoofdelijk verbonden schuldenaren kan vorderen (B. W. art. 1200);

Aangezien eiser in verzet, in laatste instantie, vraagt dat de Rechtbank hem termijnen zou toestaan om zijn schuld af te betalen;

Aangezien eiser in verzet niet bewijst dat hij een te goeder trouw zijnde ongelukkige schuldenaar is; dat, namelijk, om te voldoen aan de letter en de geest van art. 1244, al. 2, van het B. W., eiser in verzet zou moeten bewijzen dat hij, buiten zijn schuld, ten gevolge van omstandigheden, ontstaan nadat hij de kwestieuze verbintenis had aangegaan, in tijdelijke geldverlegenheid is komen te verkeren;

Aangezien dergelijk bewijs niet wordt geleverd en ook niet aangeboden; zodat het verzoek van eiser in verzet niet kan ingewilligd worden;

Om deze redenen :

De Rechtbank, gelet op de art. 2, 37 en 41 van de wet van 15 Juni 1935, op het gebruik der talen in gerechtszaken, vonnissende op tegenspraak, alle verdere of strijdige besluiten van de hand wijzende, verklaart het verzet ontvankelijk, maar niet gegrond; gevolglijk, bevestigt het bestreden vonnis en zegt dat het zijn geheel en volledig uitwerksel zal hebben; veroordeelt eiser in verzet tot de kosten van het verzet.

VREDEGERECHT TE LIER

30 October 1947.

Vrederechter : M. J. van den Broeck.
Pleiters : Mrs D'Hulst en Eyskens.

Huur en verhuur. — Het recht op wettelijke huurverlenging van de huurder kan, na beëindiging van de huurovereenkomst, niet aan een derde worden afgestaan.

Krachtens de besluitwet van 12 Maart 1945 en de wet van 31 Juli 1947 is het recht op wettelijke huurverlenging een persoonlijk recht van de huurder, dat voor overdracht aan derden, behoudens uitdrukkelijk bepaalde uitzonderingen, niet vatbaar is; wanneer de huurovereenkomst ophoudt te bestaan kan het recht van bezetting — toegekend door de

wetgever — alleen door de huurder zelf worden uitgeoefend in de plaatsen door hem bewoond.

De onderhuur of afstand van huur aan derden, krachtens art. 1717 B.W., is gesteund op de bestaande overeenkomst tussen huurder en partijen; de wettelijke huurverlenging op de uitzonderingsbepalingen van de wet.

Van Regenmortel t/ Daniëls en van den Broeck.

Aangezien de beide zaken hiervoren vermeld en ingeleid onder nrs 1389 en 1388 van de Algemene Rol samenhangend zijn, en dat er redenen voorkomen om ze samen te voegen; dat de binding ervan trouwens door al de partijen wordt gevraagd;

Aangezien de vordering, ingeleid door aanlegster tegen verweerder Daniels ertoe strekt de eertijds bestaande huurovereenkomst betreffende het huis, gelegen te Kessel, Gemeentestraat, 328, verbroken te horen verklaren ten voordele van aanlegster, en dit vanaf einde Maart 1947, verweerder Daniels te horen verwijzen om de sleutels dadelijk over te maken aan aanlegster, en dit binnen de 24 uren na de betekening van het te vellen vonnis, en verweerder Daniels te horen veroordelen tot ontruiming met recht van aanlegster tot uitdrijving;

Aangezien de dagvaarding door aanlegster aan verweerder Van den Broeck betekend tot doel heeft te horen verklaren dat deze verweerder zonder recht noch titel het eigendom, gestaan en gelegen te Kessel, Gemeentestraat, 328, betreft, dienvolgens hem te horen bevelen de plaatsen of het goed westkwestie te verlaten en ter vrije beschikking te stellen van aanlegster binnen de 24 uren na betekening van het te vellen vonnis of bevel, en — bij gebrek hiervan — aanlegster te horen machtigen om hem door de eerste Deurwaarder — daartoe aangezocht — eruit te doen verdrijven en zijn meubelen en effecten ter straat te doen stellen;

Aangezien verweerder Daniels sinds 1940 bij mondelinge overeenkomst in hun heeft gehad van aanlegster een woning, gestaan en gelegen te Kessel, wijk A, Gemeentestraat, 328;

Aangezien de huurprijs 220 fr. per maand bedraagt, in welke som de wettelijke verhoging van 40 t.k., voorzien door art. 16 van de Besluitwet van 12 Maart 1945, begrepen is;

Aangezien aanlegster bij geboekte akte van Deurwaarder Gustaaf Ceulemans, te Lier, van 9 Augustus 1946, aan verweerder Daniels opzeg liet betekenen van gemelde huurovereenkomst tegen 1 December 1946;

Aangezien de eis van aanlegger tot bestatiging van verbreking van huurovereenkomst gesteund is op het feit dat verweerder Daniels de gehuurde woning op 12 Maart 1947 verlaten heeft, gans zijn meubilair, waarborg van de eigenaar, heeft medegenomen, dat hij zich veroorloofd heeft verweerder Van den Broeck Jos, in de woning te plaatsen zonder uitdrukkelijke toestemming van aanlegster, en aldus misbruik van genot heeft gepleegd;

Aangezien verweerder Daniels niet ontkent dat hij bedoelde woning op 12 Maart 1947 heeft ontruimd en er al zijn meubelen uit heeft weggehaald, om zich alsdan te gaan vestigen in een eigendom, door hem aangekocht, gelegen te Kessel, wijk A,

Gemeentestraat, 238, tot dan in huur door verweerder Van den Broeck;

Aangezien verweerder Daniels, bij onderhandse akte van 1 Maart 1947 geboekt één blad, geen verzending, te Lier 7 Maart 1947, boek VI, blad 18, vak 16, aan het recht van 53 fr., door de Ontvanger Vandecan, het huis met aanhorigheden en hof, door hem betrokken Gemeentestraat, wijk A, n° 328, te Kessel, in onderhuur gaf aan verweerder Van den Broeck, welke sinds 12 Maart 1947 deze plaatsen betreft; dat er hier spraak is van onderhuur van het geheel van het onroerend goed;

Aangezien de geldigheid niet wordt betwist van de opzeg, door aanlegster op 9 Augustus 1946 aan verweerder Daniels betekend tegen 1 December 1946;

Aangezien het blijkt dat verweerder Daniels vanaf 1 December 1946 bedoeld eigendom is blijven betrekken, niet ingevolge de huurovereenkomst tussen partijen vrijelijk gesloten, daar de huurtermijn, door partijen bedongen, een einde had genomen op 1 December 1946, maar wel ingevolge de bepaling van art. 13 van de Besluitwet van 12 Maart 1945, waarbij tijdens gans de toepassingsduur van dit besluit van rechtswege werd verlengd, elke huur betreffende een onroerend goed — als het hier bedoelde — waarvan de jaarlijkse normale huurprijs op 1 Augustus 1939 niet meer dan 2.400 frank bedroeg in een gemeente met minder dan 20.000 inwoners, zoals Kessel;

Aangezien de Besluitwet van 12 Maart 1945 « uitzonderingsbepalingen van tijdelijke aard » voorziet, waarbij enkel in de bepaaldelijk aangehaalde gevallen afbreuk wordt gedaan aan de huurovereenkomsten van partijen met het doel te beletten dat huurders, waarvan de huur een einde heeft genomen, zonder huisvesting zouden komen te staan;

Aangezien, naar luid van art. 9 van zelfde Besluitwet — hernomen door art. 5 van de Wet van 31 Juli 1947 — de aanspraak op huurverlenging een persoonlijk recht van de huurder uitmaakt dat aan een derde niet kan worden overgedragen, behoudens de uitzondering, in gezegd artikel voorzien en hier niet toepasselijk;

Aangezien bijgevolg het recht van bezetting enkel door de huurder zelf mag worden uitgeoefend en in de plaatsen door hem bewoond ingevolge de ten einde gekomen huurovereenkomst;

Aangezien weliswaar art. 1717 B. W. de huurder het recht geeft het gehuurde goed in onderhuur te geven, indien hem zulks niet verboden werd, en dat aanlegster niet bewijst dat dergelijk verbod ter zake aan de huurder Daniels zou zijn opgelegd;

Aangezien nochtans art. 1717 B. W. enkel de overdracht bedoelt van die rechten welke uit de huurovereenkomst tussen partijen voortvloeien, doch niet kan slaan op een recht van gebruik en genot, dat niet gesteund is op de huurovereenkomst zelf van partijen, maar wel op een uitzonderingsbepaling van de Wet, die heeft gewild dat het recht van bezetting persoonlijk en onafstaanbaar zou zijn, en dat het ten einde gelopen kontrakt alleen zou dienen voor het vaststellen van de voorwaarden aan dewelke dit recht zou worden uitgeoefend; (Verbreking, 6 October 1931, Pas. I, 1922, 21)!

Aangezien verweerder Daniels, door het verlaten van het gehuurd eigendom op 21 Maart 1947, zijn recht verbeurd heeft op wettelijke huurverlenging, hetwelk art. 13 van de Besluitwet van 12 Maart 1945 hem ten persoonlijken titel had toegekend, en dat niet kan worden afgestaan, ingevolge art. 9 en 15 van zelfde Besluitwet;

Aangezien verweerder Daniels als huurder op zijn beurt aan de onderhuurder enkel die rechten van gebruik en genot kan overdragen, waarover hijzelf op het gehuurde goed beschikte, krachtens de overeenkomst van partijen;

Aangezien de huurovereenkomst van verweerder Daniels, op het ogenblik van de onderverhuur aan verweerder Van den Broeck, — 1-3-1947 — enkel beheerst werd door de wettelijke huurverlenging van art. 13 van de Besluitwet van 12 Maart 1945 en dat hij geen enkel recht van betrekking meer kon putten uit de huurovereenkomst zelf van partijen, die ten einde was gelopen op 1 December 1946, doch wettelijk verlengd werd;

Aangezien dientengevolge verweerder Daniels niet meer gerechtigd was bedoeld huis met aanhorigheden en hof te Kessel, Gemeentestraat, wijk A, n° 328, in onderhuur te geven aan verweerder Van den Broeck;

Aangezien het feit van de onderverhuur te hebben toegestaan en aan Van den Broeck toegelaten te hebben bezit te nemen van het eigendom in hoofde van verweerder Daniels een misbruik van genot daarstelt;

Aangezien het zal volstaan te konstateren dat bedoelde huurovereenkomst tussen aanlegster en Daniels sinds Maart 1946 door de daad van deze verweerder verbroken is;

Aangezien de onderhandse akte van onderverhuur van 1 Maart 1947 tussen verweerders Daniels en Van den Broeck afgesloten — voor aanlegster een « res inter alios acta » daarstelt, welke in hoofde van verweerder Van den Broeck geen enkel recht schept ten opzichte van aanlegster; (De Page, *Traité Élémentaire de Droit Civil Belge*, t. IV, n°s 717, 721.)

Aangezien uit voorgaande beschouwingen blijkt dat verweerder Van den Broeck zonder recht noch titel gezegd eigendom heeft in gebruik genomen;

Aangezien echter dient aangenomen dat verweerder Van den Broeck ter zake te goeder trouw en zonder kwade bedoelingen gehandeld heeft; dat, rekening gehouden van dit element en van de heersende woningnood, er aanleiding bestaat om hem uitstel te verlenen in de mate hierna bepaald;

Tegeneis van verweerders :

Aangezien verweerders bij wederzijds de veroordeling vragen van aanlegster tot betaling aan ieder van hen van een som van 350 frank, verhoogd met de gerechtelijke interesten, uit hoofde van roekeloos en tergend geding;

Aangezien uit bovenstaande uiteenzetting blijkt, dat het geding — door aanlegster ingeleid — gegrond is en niet roekeloos of tergend; dat bijgevolg verweerders dienen afgewezen van hun tegenvordering;

Om deze beweegredenen :

Wij, Vrederechter,

Zeggen voor recht dat de mondelinge huurovereenkomst eertijds bestaande tussen aanlegster en verweerder Daniels, wegens gemelde redenen, verbroken is sinds einde Maart 1947.

Konstateren dat verweerder Daniels reeds sinds 12 Maart 1947 bedoeld eigendom, gelegen te Kessel, Gemeentestraat, n° 328, verlaten heeft en er bijgevolg geen redenen voorkomen om zijn uitdrijving te bevelen;

Zeggen voor recht dat verweerder Van den Broeck zonder recht noch titel gezegd eigendom, gestaan en gelegen te Kessel, Gemeentestraat, 328, betreft. Dienvolgens bevelen aan verweerder Van den Broeck dit goed te verlaten, enz.

VREDEGERECHT TE LEUVEN

2e Kanton. — 21 October 1947.

Vrederechter: M. Theunis.

Pleiters: Mrs Symons en Jordens.

Huur en verhuur. — Is huurverlenging krachtens de wet van 31 Juli 1947 mogelijk, nadat de huurder zich verplicht had het gehuurde goed te verlaten?

Wanneer de huurder zich verplicht heeft het gehuurde goed tegen een bepaalde datum te verlaten heeft hij tegen die datum van de verdere huur afstand gedaan, d.w.z. opzegging gegeven. Het aanvragen, krachtens de wet van 31 Juli 1947 van de verlenging der huur, waaraan vrijelijk een einde werd gesteld, is derhalve onmogelijk. (Wet van 31 Juli 1947, artt. 1 en 7)

Van Pee t/ Jallo.

Aangezien op 9 Januari 1947 verweerder de verplichting heeft aangegaan het verhuurd huis te ontruimen en het ter gehele en vrije beschikking te stellen van de verhuurder tegen 1 Januari 1948;

Aangezien verweerder, zijn woord intrekken, zich thans op de bepaling beroept van artikel 1 der wet van 31 Juli 1947 in zake huishuur, bepaling ingevolge dewelke alle huurovereenkomsten, voor of na het inwerkingtreden der wet gesloten, onder de toepassing ervan vallen, zulks niettegenstaande elk strijdig beding of elke strijdige overeenkomst;

Aangezien het er hier niet om gaat te weten of de huurovereenkomst die ons bezighoudt ja dan neen aan het gezag der huurwet onderworpen is, doch wel of, van 1 Januari 1948 af, deze huurovereenkomst nog bestaat en dus vatbaar is voor verlenging;

Aangezien artikel 2 der besluitwet van 12 Maart 1945 in zake huishuur beschikte dat de huurder aan wie de verlenging ten goede komt, te allen tijde het perceel kan ontruimen, mits inachtneming echter van de voorwaarden en de termijnen door de gebruiken vastgesteld voor de zonder geschrift gesloten huren van dezelfde aard; dat deze bepaling letterlijk overgenomen werd in artikel 7 der thans van kracht zijnde wet, die voornoemde besluitwet vervangen heeft;

Aangezien het dus noodzakelijk dient aangenomen dat, wat de huurder nu mag doen, ook geldig is zo

hij het vroeger, bij toepassing van een wetsbepaling die onveranderd gebleven is, gedaan heeft;

Aangezien door zich te verplichten het gehuurd goed tegen een bepaalde datum te verlaten, verweerder niets anders gedaan heeft dan tegen die datum opzegging gegeven; «le preneur», aldus La Haye en Vankerckhove (N° 8) «peut-il au cours du bail promettre de quitter l'immeuble loué pour telle date déterminée? Evidemment. En agissant de la sorte, il donne congé. Le bénéfice de la prorogation dont jouit le preneur ne l'empêche pas de donner congé en observant les délais d'usage (art. 7). S'il revenait sur sa décision, le bailleur pourrait le contraindre en justice à quitter les lieux »;

Aangezien het hier dus feitelijk over geen werkelijke overeenkomst gaat, de verhuurder overigens zijnerzijds geen verplichting op zich hebbende genomen, buiten zijn verklaring omtrent het persoonlijk betrekken van het huis, doch wel over een verzaking van wege de huurder aan de verhuring, met andere woorden, over een opzegging;

Aangezien anderzijds het aanvragen van de verlenging van een huur waaraan men zelf vrijelijk een einde heeft gemaakt, iets ondenkbaars en ongerijms is;

Aangezien uit voorgaande beschouwingen volgt dat te rekenen met 1 Januari 1948, verweerder geen recht noch titel meer bezit tot het verder bewonen van het betwiste huis;

Aangezien het evenwel past, de toedracht der zaak inachtnemende, aan verweerder nog 3 maand uitstel te gunnen om hem in deze tijd van scherpe woningnood toe te laten zich een nieuw onderkomen aan te schaffen;

Om deze redenen:

Wij Vrederechter;

Veroordelen verweerder het huis gelegen te Heverlee, Groenstraat, 145, te verlaten, enz.

BIBLIOGRAPHIE

Henri DE PAGE: *Traité élémentaire de droit civil belge. Principes, doctrine, jurisprudence. Tables générales des tomes I à VII* par Raymond Vander Elst. — Bruxelles, Etablissements E. Bruylant, 1947, p. 607.

Het *Traité élémentaire de droit civil belge* van de Brusselse hoogleraar De Page, waarvan het eerste deel in 1933 en het negende in 1946 verscheen, behoort naar het woord van Van Dievoet «tot het beste, wat hier of elders op dit gebied is gepresteerd, zowel wat de inhoud als wat de vorm betreft». In binnen- en buitenland heeft het dan ook een steeds groter wordende verspreiding gevonden en gezag verworven.

Men kan gerust beweren, dat tegenwoordig in België het tractaat van De Page het meest geraadpleegde civielrechtelijk werk is, maar dat het grote bezwaar, telkens bij het hanteren ervan ondervonden, het ontbreken van registers was.

Aan dit bezwaar is thans op verheugende wijze tegemoet gekomen door de publicatie van de algemene tafels van de delen I tot VII, tot stand gebracht onder de leiding van Mr Raymond Vander Elst, advocaat bij het Brussels Hof van Beroep.

Het door Mr Vander Elst en zijn medewerkers gepresteerde werk verdient alle lof, zowel om de volledigheid en de detaillering als om de grote praktische bruikbaarheid van de registers. Bij de samenstelling van het alfabetisch register werd door de bewerker in de eerste plaats gestreefd naar een classificatie, die het vinden van de oplossing van het «practisch geval» zou vergemakkelijken. Het register is derhalve niet de detaillering van de systematische inhoudstafels, die aan het einde van elk deel geplaatst zijn, maar onder het «gebruikelijke woord» wordt op synthetische wijze alles vermeld, wat in de zeven delen daarop betrekking heeft of daarmee verband houdt, zonder daarbij een overvloedig gebruik te maken van verwijzingen naar andere woorden, zodat het opgezochte onmiddellijk te vinden is. Benevens deze daardoor zeer uitvoerig geworden alfabetische tafel (p. 2-560), werd een volledig register van de geciteerde adagia, een van de wets-artikelen en een ander van de wetten en besluiten opgemaakt.

Wie enigermate vertrouwd is met de moeilijkheden en gevaren van dergelijke samenstellingen, zal zich bij het doorbladeren van dit lijvig boekdeel ten volle reken-schap kunnen geven van de enorme materiële taak, die door de samenstellers vervuld werd, en van de wetenschappelijke scholing en praktische ervaring, die zij hebben nodig gehad om dit ondernomen werk tot een goed einde te brengen.

A. S.

Mr A. WOLFSBERGEN: *Onrechtmatige Daad*. — Leiden, Universitaire Pers, 1946, 304 blz.

De auteur van dit boek is, zoals wij uit het in memoriam van Prof. E. M. Meyers vernemen, een Jood, in April 1944 door de Duitsers in hechtenis genomen en op 21 November daaropvolgend, 41 jaar oud, te Auschwitz overleden.

Hij schreef zijn werk in de moeilijkste tijd van zijn leven en enkele dagen vóór zijn vertrek naar Duitsland zond hij nog aanvullingen op het manuscript, dat hij aan een vriend had toevertrouwd. Niet slechts als menselijk document, als een uiting van geestelijke moed en hoop, verdient het onze belangstelling, maar ook en in de eerste plaats, om de behandeling van het onderwerp en de grote hoedanigheden, die daarbij aan de dag treden.

Artikel 1401 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek is de tegenhanger van artikel 1382 van de Code Civil in België. Het luidt als volgt: «Elke onrechtmatige daad, waardoor aan een ander schade wordt toegebracht, stelt dengenen door wiens schuld de schade veroorzaakt is, in de verplichting om dezelve te vergoeden». Sedert het arrest van de Hoge Raad van 31 Januari 1919, vervult de onrechtmatige daad in het Nederlandse rechtsleven ongeveer dezelfde taak als in het Belgische. In het aangehaalde arrest immers werd een ruime omschrijving van de onrechtmatige daad gegeven. Het woord «onrechtmatig» is, naar het oordeel van de Hoge Raad, niet als synonime van «strijdig tegen een wetsbepaling» op te vatten; onder onrechtmatige daad is te begrijpen een handelen of nalaten, waardoor inbreuk wordt gemaakt op een anders recht, of dat strijdig is met de rechtsplicht van de dader, of dat indruist hetzij tegen de goede zeden, hetzij tegen de zorgvuldigheid, welke in het maatschappelijk verkeer betaamt t.a.v. anders persoon of goed. (Vgl. E. Van Dievoet: *Het Burgerlijk Recht in België en Nederland van 1800 tot 1940*, 482 e.v.)

De opzet van Mr Wolfsbergen bij het schrijven van zijn boek over de onrechtmatige daad bestond erin de rechtspraak en rechtsleer i.v.m. artikel 1401 B. W. sedert het arrest van 1919 samen te vatten en de in

artikel 1401 besloten problemen, alsmede de betekenis der voornaamste met artikel 1401 samenhangende wetsbepalingen in éénzelfde gedachtengang uiteen te zetten. Hij deed dit in 12 hoofdstukken.

In de inleiding onderzoekt hij de grondslag der schadevergoeding bij onrechtmatige daad en de betekenis der in artikel 1401 gebruikte uitdrukkingen. In hoofdstukken II, III, IV, V, VI, VII behandelt hij het oorzakelijk verband, de onrechtmatigheid, het misbruik van recht, de relativiteit der onrechtmatigheid, de onrechtmatige daad der overheid en het doel van het subjectieve recht in verband met de onrechtmatigheid. De analyse van de verschillende betekenissen van «schuld» en het voorstel van een daaraan aangepaste terminologie vormen het voorwerp van het achtste hoofdstuk, terwijl in het volgende de aansprakelijkheid voor beroepsfouten, beslag en executie, en belediging, als bijzondere gevallen van onrechtmatige daad worden besproken. Hoofdstukken X en XI zijn gewijd aan de schade onder haar verschillende aspecten en aan de pluraliteit van aansprakelijkheid. In het laatste hoofdstuk wordt de aansprakelijkheid voor zaken uiteengezet.

Uit de opgave van opzet en inhoud blijkt voldoende de betekenis van het boek van Mr Wolfsbergen. Het is de enig bestaande monografie, waarin het geldend Nederlands recht over de onrechtmatige daad systematisch en kritisch wordt geschreven. Dit laatste is geschied op een uiterst zorgvuldige en volledige en oorspronkelijke wijze.

De beknoptheid, waarnaar de schrijver klaarblijkelijk heeft gestreefd, alsmede het vele, dat hij bij de lezer als bekend zijnde veronderstelt, maakt de lezing van zijn werk, dat ook voor de Belgische jurist voor vergelijking en raadpleging belangrijk is, moeilijk en soms zelfs onbegrijpelijk.

D. W.

WETGEVING

WET van 20 December 1947 betreffende de wettiging van de kinderen wier ouders gedurende de oorlog in het buitenland een huwelijk hebben aangegaan.

Karel, Prins van België, Regent van het Koninkrijk, Koning Leopold III, door 's vijands toedoen, zich de onmogelijkheid bevindende om te regeren,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

De Kamers hebben aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt:

Artikel 1. De niet erkende natuurlijke kinderen wier vader en moeder tussen 26 Augustus 1939 en 1 Januari 1946 een huwelijk geldig aangegaan hebben in het buitenland, worden gewettigd door erkenning gedaan door hunne ouders hetzij vóór het in werking treden van deze wet, hetzij binnen de tijd van één jaar te rekenen van dit in werking treden.

Werd het kind reeds door één zijner ouders erkend, dan heeft de erkenning, door de andere ouder in de bij lid 1 van dit artikel voorziene voorwaarden gedaan, wettiging voor gevolg.

Art. 2. De krachtens bovenstaand artikel één verworven wettiging heeft uitwerking vanaf de datum van het huwelijk. Het gewettigd kind wordt, als zodanig, deelachtig aan de sedert die datum opengevallen erfenissen.

Art. 3. In de gevallen waarin de bij artikel 1 voorziene erkenning geschiedt na het in werking treden dezer wet, moet in de erkenningsakte melding worden

gemaakt van de overeenkomstig artikel 171 van het Burgerlijk Wetboek gedane overschrijving der huwelijksakte.

In elk geval moet van de erkenning en de wettiging melding worden gemaakt op de kant zowel van de huwelijksakte der ouders als van de geboorteakte van het kind.

Kondigen de tegenwoordige wet af, bevelen dat zij met 's lands zegel bekleed en door het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt worde.

Gegeven te Brussel, de 20 December 1947.

BALIELEVEN

VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP TE BRUSSEL

Plechtige openingszitting van 10 Januari 1948

Op Zaterdag 10 Januari j.l., te 15 uur, hield het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel in de plechtige zittingzaal van het Hof van Verbreking de traditionele openingszitting, die bijgewoond werd door meerdere hoogwaardigheidsbekleders en met name de heer Minister van Justitie P. Struye en de heer P. Vermeylen, Minister van Binnenlandse Zaken en oud-voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap.

De balie zelf was vertegenwoordigd door haar stafhouder, Mr Renkin, en ook Mr Delacroix, stafhouder der advocaten bij het Hof van Verbreking, vereerde de vergadering met zijn aanwezigheid. Opvallend en tevens verheugend was de tegenwoordigheid van een groot aantal jonge advocaten der Brusselse balie. Ook de aanwezigheid van Mr Thelen is zeer op prijs gesteld geworden.

De magistratuur was door haar meest eminente leden vertegenwoordigd. We noteerden inderdaad de aanwezigheid van de heer eerste-voorzitter bij het Hof van Verbreking Soenens, van de heer procureur-generaal bij het Verbrekingshof Cornil, van de heer eerste-voorzitter bij het Hof van Beroep Chevalier, van de heer procureur-generaal bij het Beroepshof Pholien, van de heer eerste-voorzitter van het Krijgshof Loppens en van de heer procureur des Konings Van Beirs.

Op grond van een reeds gevestigd gebruik waren de Nederlandse advocaten door een belangrijke afvaardiging vertegenwoordigd op de openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap. Mr Nysingh, deken van de Orde der Advocaten bij de Hogere Raad der Nederlanden, en Mr Ongering leidden de afvaardigingen uit Den Haag en Amsterdam.

Mr A. Boon, voorzitter van het Vlaams Pleitgenootschap, herinnerde eerst de namen van de voor het vaderland gevallen helden. Nadien sprak hij een hartelijk welkom- en dankwoord uit tot de hoogwaardigheidsbekleders, de magistraten, de confraters uit Nederland, de vertegenwoordigers der balie's van Antwerpen, Charleroi, Namen en Gent, alsmede tot het talrijk opgekomen en keurig publiek. Tenslotte verduidelijkte hij in korte termen de rol van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel.

Hierna werd het woord verleend aan Mr G. Van Hecke, die als onderwerp van zijn feestrede had gekozen: « De bescherming tegen misbruiken van economische macht ». Deze voordracht — die overgedrukt wordt in een aanstaand nummer van het Rechtskundig Weekblad — was uiterst rijk aan inhoud en de keurige taal, waarin ze uitgesproken werd, heeft een diepe indruk nagelaten op de aanwezigen, en niet het minst op onze Nederlandse confraters.

De heer stafhouder Renkin en de heer voorzitter

Boon bedankten de feestredenaar en brachten, overeenkomstig de traditie, de gebruikelijke kritiek uit op de ontwikkelde principes. Zij belichtten vooral de idee der vrijheid van denken en spreken en raakten uitvoeriger het vraagstuk der vrijheid van de handel aan. Deze tussenkomsten en vooral de feestrede van Mr Van Hecke werden door de aanwezigen op hartelijke en uitbundige toejuichingen onthaald.

's Avonds had het traditioneel banket plaats in de salons van het Atlanta-hotel. Zelden is de opkomst naar die feestelijkheid zo talrijk geweest en, naar plaatselijk gebruik, waren ook meerdere magistraten aanwezig. Menigvuldige en geestige tafelspreken werden gehouden, o.m. door de heren Soenens, Delacroix, Renkin, Vermeylen, Pholien en Nysingh. De heer stafhouder Renkin maakte van de gelegenheid gebruik om een hartelijke hulde te brengen aan Mr Thelen.

R. J.

MEDEDELINGEN

REVUE TRIMESTRIELLE DE DROIT CIVIL

In het begin dezer eeuw werd door de bekende Franse rechtsgeleerde A. Esmein de *Revue trimestrielle de droit civil* gesticht.

Dit tijdschrift, dat onder de leiding stond van A. Esmein, Massigli, Saleilles, H. Capitant, René Demogue en Albert Wahl, en thans gediendeerd wordt door Etienne Bartin, René Savatier en Henri Solus, is voor de buitenlandse jurist nog altijd het meest geschikte instrument om het Franse burgerlijke recht regelmatig bij te houden. Naast bijdragen over belangrijke onderdelen van het burgerlijk recht en kronieken over buitenlands recht, worden immers in elk nummer volledige en gesystematiseerde overzichten van de Franse wetgeving, rechtspraak en rechtsliteratuur gepubliceerd. Aan de hand van deze zorgvuldig samengestelde overzichten is het mogelijk het Franse rechtsleven, onder zijn verschillende verschijningsvormen en in zijn ontwikkeling op de voet te volgen. De belangrijkheid van de *Revue trimestrielle de droit civil* voor de Belgische jurist moge blijken uit een korte vermelding van de inhoud der tot op heden verschenen nummers van de 46e jaargang (1947). In de eerste aflevering wordt, naast een in memoriam voor Albert Wahl, van Etienne Bartin en Henry Solus, een belangrijke studie gepubliceerd van de hand van Michael Hubert over « Observations sur la nature et la validité de la clause d'échelle mobile ». De tweede aflevering brengt een kritische verhandeling van J. B. Béquet over de middelen van niet-ontvankelijkheid in het privaatrecht, terwijl François Goré een studie wijdt aan het ogenblik van de eigendomsoverdracht bij leverantiecontracten (ventes à livrer). Roger Saint-Alary schrijft in de derde aflevering over « Les constructions, plantations et ouvrages, faits par le preneur sur les lieux loués », en Jacques Léauté over « le mandat apparent dans ses rapports avec la théorie générale de l'apparence ».

Het overzicht van de Franse jurisprudentie wordt in de drie afleveringen verzorgd voor wat betreft: het personen- en familierecht, door Gaston Lagarde; de verbintenissen in het algemeen en de burgerlijke aansprakelijkheid door Henri en Léon Mazeaud; de contracten door Jean Garbonnier; eigendom en zakelijke rechten door Henry Solus; de erfenissen en schenkingen door René Savatier; de burgerlijke procedure door Henri Vizioz en Pierre Raynaud. Buiten de overzichten van de wetgeving in zake privaatrecht, samengesteld door Pierre Voisin, en van de bibliografie, moet de aandacht

gevestigd worden op een kroniek van het Zwitsers recht door Karl Oftinger (p. 229-245), waarin de rechtsliteratuur en de wetgeving van 1 Januari 1939 tot 31 December 1946 vermeld is, — op een bespreking van de rechtspraak der «juridictions mixtes de l'Egypte», door Jean Chevalier (p. 364-369) en vooral op een kroniek van Belgisch recht, samengesteld, door Leon Graulich, Claude Renard en Paul Laloux (p. 85-116). Deze kroniek bevat vooreerst een lijst van Belgische publicaties, lopende van 1939 tot 1947, en daarna een samenvatting en beknopte bespreking van de cassatie-arresten uit de jaren 1939 tot en met 1945.

De *Revue trimestrielle de droit civil* wordt uitgegeven door de Librairie du Recueil Sirey, 22, rue Soufflot, Paris, 5^e, en de jaarlijkse abonnementsprijs voor het buitenland bedraagt 550 fr. frs. P. J.

Overzicht der Rechtsliteratuur

(Het is de opzet van de redactie dit overzicht veertiendaags te laten verschijnen. Een systematische indeling en een alfabetische rangschikking werden vooralsnog niet betracht.)

De publicaties, die in 1948 zullen verschijnen, hopen wij regelmatig en zo volledig mogelijk te kunnen aankondigen. Hiervoor wordt op de medewerking van auteurs en uitgevers gerekend.)

BELGIE

- DE VISSCHER, Paul, Les nouvelles tendances de la démocratie anglaise. L'expérience des pouvoirs spéciaux et des plein pouvoirs. Tournai-Paris, Casterman, 1947, 212 p. (Collection «Lovanium»).
- DELVAUX, André, Traité juridique des bâtisseurs, architectes, entrepreneurs et propriétaires d'immeubles. Préface de Me Henry L. Botson. T. I-II, Brux. E. Bruylant; Paris, Libr. générale de droit et de jurisprudence, 1947, 2 vol.
- DELARUWIERE, J. & NAMECHE, L., La réparation des dommages résultant des accidents du travail. Etude théorique et pratique de la législation révisée. Doctrine et jurisprudence; documents et barèmes relatifs à l'exécution des lois en vigueur. 2e édition révisée, mise à jour et complétée par Y. Delaruwière et Raymond Bertrand. Brux. E. Bruylant, 1947, 718 p.
- MARIONE, Emile, Les sociétés d'économie mixte en Belgique. Préface de Mr Paul Harsin. Brux. E. Bruylant, 1947, VIII-229 p.
- BECQUET, Georges, Le droit des auteurs en matière de cinéma. Législation et jurisprudence; droit belge, droit français, droit international, droit comparé. Thuillies, Editions Ramgal; Paris, Libr. générale de droit et de jurisprudence, 1947, 231 p.
- DABIN, Jules, Etudes de droit civil. I : De la nature juridique de la reconnaissance d'enfant naturel dans le Code Napoléon. 2 : Erreur inexcusable et nullité des conventions. 3 : De la nature de la cession du droit d'extraction des produits du sol. 4 : De l'idée d'une dualité de propriété véritable et de propriété apparente dans le système de la transcription. 5 : Du conflit entre le preneur et l'acquéreur d'immeuble. 6 : Mitoyenneté des murs et droit d'affichage. Brux. F. Larcier, 1947, 189 p.
- DE PAGE, Henri, Traité élémentaire de droit civil belge. Principes, doctrine, jurisprudence. T. VIII, vol. II : les testaments, Brux. E. Bruylant, 1947, p. 881-1872.
- GEVERS, Madeleine, La tutelle et l'administration légale. Essai de réforme. Préface de René Marcq.

- Brux., E. Bruylant; Paris, Libr. générale de droit et de jurisprudence, 1947, 172 p.
- DEMAIN, Roger, Code d'instruction criminelle, 2me éd. Bruxelles, Edit. L'Avenir, 1947, 168 p.
- ERKENS, Robert, Het Verkeersreglement. Antwerpen, De Vlijt, 1947, 108 blz.
- ERKENS, Robert, De huishuurwet. Antwerpen, De Vlijt, 1947, 71 blz.
- DE VISSCHER, Fernand, Le régime romain de la noxalité. Bruxelles, Edit. De Visscher, 1947, 617 p.
- KIEBOOMS, L., Het statuut van de Politieke Gevangenen en hun Rechthebbenden. Antwerpen, De Vlijt, 1947, 107 blz.
- PETIT, Fr., Droit de sociétés. Brux. Ed. L'Avenir, 1947, 124 p.
- PETIT, Fr., Zeevaartrecht. Brux., Ed. L'Avenir, 1947, 128 p.
- LA REPRESSION DE L'INCIVISME EN BELGIQUE. Aspects judiciaire, pénitentiaire et social. Brux., Maison Ferd. Larcier, 1947, 100 p.
- VAN GROESSEN, H. en VAN VLISSINGEN, Cl., Het kerkelijk Recht. Maaseik, Romen en Zonen, 1947, XXIV + 1442 blz.
- BASYN, J., L'assurance en Belgique. Bruxelles, Mais. Larcier, 1947.
- CAMBIER, Cyr., La Responsabilité de la puissance publique et de ses agents. Brux., Mais. Larcier, 1947, 550 p.
- DABIN, J., Le contrôle de la puissance paternelle en droit belge. Mais. Larcier, 1947, 92 p.
- LA HAYE, Marcel, et VANKERCKHOVE, Jos, Commentaire de la loi du 31 juillet 1947, portant des dispositions exceptionnelles en matière de baux à loyer. Brux., Mais. Larcier, 1947, 350 p.
- LITVINE, Max, Code du droit aérien belge. Préface de M. Gaston Périer. Brux. & Mais. Larcier, 1947.
- WILKIN, Robert, Commentaire de la loi communale. Brux., E. Bruylant, 1947, 2 tomes.
- PAYEN, R., et VAN KELECOM, G., Commentaire de la loi sur les loyers du 31 juillet 1947. Brux., E. Bruylant, 1947, 160 p.
- VAN LENNEP, R., Practische gids voor arbiters. Antwerpen, Uitgeversmij N. V. Standaard Boekhandel, 1948, 189 blz.
- GEYSEN, R., Les contrats des travailleurs (employés, ouvriers, bateliers, marins) et les juridictions du travail. Commentaire, doctrine, jurisprudence (1922 - 1947). Brux., Maison Larcier, 1948, 370 p.

NEDERLAND

- GRUYS, Dr C., Eenige aantekeningen betreffende Nederlandsch staatsrecht. Utrecht, H. de Vroede, 1947, Dl. I, 100 blz.
- KNUTTEL, Mr. W. P. C., Kinderrecht voor den maatschappelijk-werker. Uitgegeven voor de vereniging Pro Juventute te Amsterdam ter gelegenheid van haar vijftig jarig bestaan. 2e druk, herz. naar de wet van 10 Juli 1947, S. n° 232. 's-Graveland, De Driehoek, 166 blz.
- MONCHY, Mr. S. J. R. de, Handboek voor het Nederlandsche provincie-recht. Haarlem, Erven F. Bohn, 1947, XXI - 508 blz.
- VEN, Prof. Mr. J. J. M. van der, De eenheid van het arbeidsrecht, Rede. Nijmegen, Dekker & Van de Veght, 1947, 19 blz.
- BREUNING, M. J., Binnenlandsch goederenvervoer per vrachtauto, per spoor en per schip. Leiden, H. E. Stenfert Kroese, 1947, XXII - 282 blz.
- BYNKERSHOEK, C. van., Observationes tumultuariæ. Ed. E. M. Meyers, A. S. de Blécourt, F. J. de Jong e.a. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon, III, IV, 680 blz.

- GAAY FORTMAN, W. F. de, Herziening van het Echtscheidingsrecht, Rede. Alphen a. d. Rijn, N. Samson, 1947, 32 blz.
- GROND, G. J. A., Doel en wezen van de mijnschadeleer, Rede. Heerlen, Winants, 1947, 23 blz.
- SMITS, N., Compendium der Romeinse en oud-Nederlandse rechtsgeschiedenis, 2e druk. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon, 1947, 136 blz.
- VOS, H. B., Leerboek van Nederlandsch strafrecht, 2e druk. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon, 1947, XX - 395 blz.
- VOLLMAR, Mr. Dr H. F. A., Het nieuwe kinderrecht (wet van 10 Juli 1947, Staatsblad H 232). Handleiding voor de praktijk. Haagsche drukkerij en uitgeverij, 1947, 219 blz.
- ODU, Mr. J. P., Het constitutioneel Recht van het Koninkrijk der Nederlanden. Deel I. Zwolle, Tjeenk Willink, 1947.
- COOPS, Mr. J. A. H., Grondtrekken van het Nederlandsche Burgerlijk Procesrecht. 5e druk, bewerkt door Mr. F. M. Westerouen van Meeteren. Zwolle, Tjeenk Willink, 1947. (Publiek- en privaatrecht, nr 3.)
- SCHOLTEN, Prof. Mr. Paul, Mr. C. Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlandsch burgerlijk recht: Algemeen deel (Inleiding) bewerkt door... (nieuwe oplage). Zwolle, Tjeenk Willink, 1947.
- VEEGENS, Mr. D. J., Overzicht van bijzondere rechtspraak (Bijzondere Raad van Cassatie en Bijzondere gerechtshoven) bewerkt door... Zwolle, Tjeenk Willink, 1947.

FRANKRIJK

- DULOUT, Fernand, Traité de droit musulman et algérien. Tome III, Donations et testaments. Régime Habousal. La Chepâa. Privilèges et hypothèques, sûretés réelles. Aliénations immobilières. La Prescription. Terres séquestrées. Alger, La maison des livres, 1947, 503 p.
- DURAND, Paul, et JAUSSAUD, P., Traité de droit du travail. Préface de M. George Pichat. Tome I. Paris, Dalloz, 1947, XXIV - 587 p.
- GOLDMAN, Berthold, De la détermination du gardien responsable du fait des choses inanimées. Préface de M. Paul Roubier. Paris, Librairie du Recueil Sirey, 1947, 244 p.
- LABORDE-LACOSTE, Marcel, Exposé méthodique de droit civil conforme aux programme des examens de licence en droit. Tome II, 2de année de licence. Les obligations, les sûretés réelles et personnelles, les principaux contrats. Paris, Libr. du Recueil Sirey, 1947, 671 p.
- LAMBERT, Edouard, et XIRAU, J. R., L'Ancêtre américain du droit comparé: la doctrine du juge Story. Paris, Libr. du Recueil Sirey, 1947, 350 p.
- LEPOINTE, Gabriel, La Famille dans l'ancien droit. 2e éd. entièrement refondue. Paris, Domat Montchrestien, 1947, 389 p.
- TUNC, André, Textes de droit commercial, choisis et ordonnés. Avec la collaboration d'Henri Desbois. Grenoble, Impr. de l'Allier, 1947, 137 p.
- RIPERT, Georges, Traité élémentaire de droit commercial. Paris, Libr. générale de droit et de jurisprudence, 1947, 1110 p.

ZWITSERLAND

- GULDENER, Max, Das schweizerische Zivilprozessrecht, Bd. I. Zürich, Schulthess & Co, AG., 1947, III - 342 S.
- HIGY, Camille, Das schweizerische Steuersystem. Zürich, Schweizer Kaufmännische Verein, 1947, IV - 85 S.

- KERN, Th., L'exploitation des droits d'auteur. Avec 4 tabelles graphiques (Trad. de l'allemand par Jean Cellier). Zürich, Schweizer Lichtspieltheater-Verband, 1947, IV - 2 p. - 4 tableaux.
- DURR, Karl, Blutgruppenauswertung für Vaterschaftsprozess, Kriminalistik und Rassenforschung. (Mit 1 Karte.) Bern, Verlag Wirtschaft und Recht, 1947, 72 S.

DUITSLAND - OOSTENRIJK

- RAUCH, Karl, Kapitalerhöhung aus Gesellschaftsmitteln. Eine rechtsvergleichende Untersuchung, 1 Teil, 3. Neubearbeitete Auflage. Graz, Herman Böhlau Nachf.
- ROBERTSCHEK, Dr E., Der Weg zur Demokratie. (Eine staatsrechtliche Studie.) Wien, Wirtschaftsverlag Dr Anton Orac, 1947.
- MITTEIS, Prof. Dr, Die Rechtsgeschichte und das Problem der historischen Kontinuität. (Abhandlungen der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin.) Berlin, Akademie-Verlag G. M. B. H., 1947.
- MITTEIS, H., Vom Lebenswert der Rechtsgeschichte. Weimar, Verlag Böhlau, 1947, 134 S.
- BEYERLE, F., Die Gesetze der Langobarden, Uebersetzen und bearbeitet von... Weimar, Verlag Böhlau, XII - 508 S.
- BUCHWALD, Dr Jur. Friedrich, Gerechtes Recht, Zweite neubearbeitete Auflage. Weimar, Verlag Böhlau, 112 S.
- ERLER, Prof. Dr Adalbert, Quellen zur deutschen Verfassungsgeschichte. Mainz, Verlag Kierchhneri und Co, G.m.b.h., 1947.
- KOESTLER, Rudolf, Oesterreichs Eherecht. Darstellung u. Gesetztexte. 3., unveränd. Aufl. Wien, Manz., 1947, VIII - 128 S.
- GAMPP, Friedrich, und KIMMEL, J., Lehrbuch des österreichischen Strafrechtes. 8., umgearb. Aufl. Wien, Hollinek, 1946, XVI - 354 S.
- KLANG, Heinrich, Zur neuösterreichischen Gesetztechnik. Wien, Springer, 1946, 28 S.
- WERNER, Leopold, Die Eisenbahnhoheit. Eine Untersuchung über das Verhältnis von Staat u. Eisenbahnen unter bes. Berücks. d. Rechtsentwicklung in Oesterreich. Wien, Springer, 1947, XIII - 138 S.
- LEIFER, Franz, Vorlesungen über römische Rechtsgeschichte. Wien, Oesterr. Staatsdruckerei, 1947, 96 S.
- LEIFER, Franz, Vorlesungen über römischen Zivilprozess. Wien, Oesterr. Staatsdruckerei, 1947, 79 S.
- MALANIUK, Wilhelm, Lehrbuch des Strafrechtes, Bd. 1. Wien, Manz., 1947. I. Allgemeine Lehren unter Berücks. des gesamten Strafrechtes, sowie des Verwaltungs- u. Steuerstrafrechtes. XX - 416 S.
- SCHOENBAUER, Ernest, Die Res gestae Divi Augusti in rechtsgeschichtlicher Beleuchtung. Wien, Rohrer in Komm. 1946, 112 S. (Akad. d. Wiss. in Wien. Phil. - hist. Kl. Sitzungsberichte 224, 2)
- CONDANARI, Slavomir, Humanismus und Rechtswissenschaft. Innsbruck, Rauch, 1947, 18 S. (Ewiger Humanisme. 8.)
- GAMPP, Friedrich, und KIMMEL, Josef, Lehrbuch des österreichischen Strafprozesses. 10. erg. Aufl. Wien, Hollinek, 1947, VII - 224 S.
- HAEMMERLE, Hermann, Grundriss des Handelsrecht. Wien, Manz, 1947, IX - 234 S.
- HORROW, Max, Grundriss des österreichischen Strafrechts. Mit bes. Berücks. d. histor. Entwicklung, Bd. 1. Graz, Wien, Leykam, 1947. I. Allgemeiner Teil Hälfte, I, 277 - XXII S.
- KIMMEL, Josef, Oesterreichisches Verwaltungsstrafrecht. 3. Aufl. Wien, Hollinek, 1947, 142 S.